

Skanska Fastigheter Stockholm AB
magnus.christiansen@skanska.se

Elektronisk delgivning

Ombyggnad av dagvattendamm i Lilla Frösunda park, fastigheten Järva 4:11, Solna kommun

Beslut

Länsstyrelsen förelägger Skanska Fastigheter Stockholm AB (org.nr. 556046-6582) att vidta nedanstående försiktighetsmått i samband med att dagvattendammen i Lilla Frösunda park på fastigheten Järva 4:11, Solna kommun, byggs om för funktion som skyfallsmagasin:

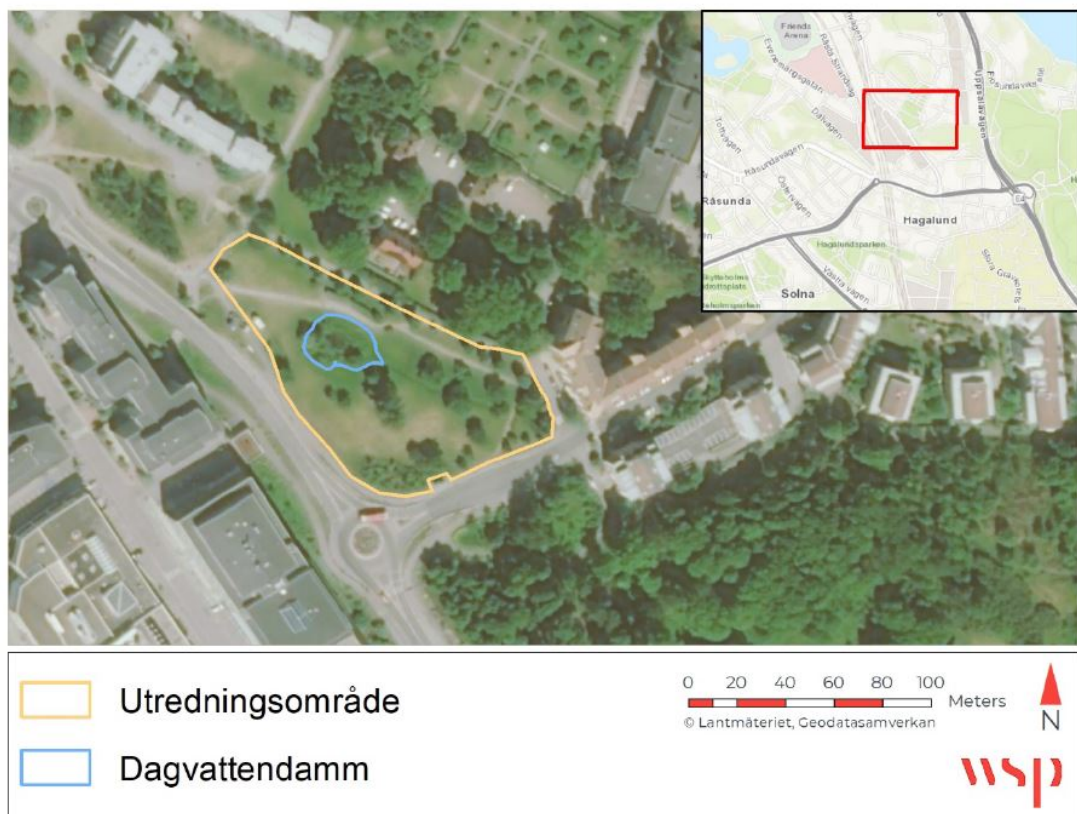
1. Ombyggnaden ska utföras huvudsakligen i enlighet med de etapper (1 – 3) som beskrivs i avsnitt 2.2.1. i bilaga 1.
2. Utförandet av ombyggnaden ska säkerställa att citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) kan fortleva i/vid dammen under hela arbetet.
3. En uppföljning av den nya dammiljöns funktion för citronfläckad kärrtrollslända, inklusive förekomst av arten, ska ske mellan sex månader och ett år efter att det nu anmälda arbetet färdigställts. Resultatet ska delges Länsstyrelsen (stockholm@lansstyrelsen.se) med hänvisning till ärende 525-69050-2021.

Föreläggandet meddelas med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken (1998:808).

Beskrivning av ärendet

Skanska Fastigheter Stockholm AB har, genom Golder Associates AB, anmält åtgärder i samband med en detaljplan som tas fram på fastigheten Järva 4:11, i Solna kommun, för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Planen omfattar att dagvattendammen i Lilla Frösunda park (se figur 1) byggs om för funktion som skyfallsmagasin, vilket ska minska risken för översvämning vid extrema skyfall. Ombyggnaden föreslås utföras med anpassningar till citronfläckad kärrtrollslända som förekommer i/vid dammen, se bilaga 1. Syftet med samrådet är att säkerställa att ombyggnaden ska vara förenlig med bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) avseende citronfläckad kärrtrollslända och mistel, som också förekommer i området.

Figur 1: Undersökningsområde med tillhörande dagvattendamm i Lilla Frösunda park. Ortofoto erhållet utav ESRI.

2021 gjordes en artutredning med inventering av groddjur, kärlväxter samt trollsländor inom det aktuella utredningsområdet. Citronfläckad kärrtrollslända påträffades då friflygande över dammens vattenyta, samt rastande på blad av bredkaveldun i dammens strandzon.

Samrådsunderlaget, se avsnitt 2.2.1 i bilaga 1, redovisar förslag om hur dammen ska byggas om samtidigt som kontinuerlig ekologisk funktion i området upprätthålls för citronfläckad kärrtrollslända. Detta ska tillgodose att förbud enligt 4 § artskyddsförordningen inte utlöses. Arbetet planeras utföras i tre faser som ska säkerställa att dammen med strandvegetation och trollsländan hela tiden finns kvar under ombyggnaden. Dammen ska även efter ombyggnaden erbjuda goda förutsättningar för trollsländan att fortleva i området.

Under en kompletterande utredning av träd i området påträffades även mistel i en poppel, som bedömdes utgöra det enda värdträdet för arten i utredningsområdet. För att tillgodose artskyddet i 8 § artskyddsförordningen avses poppelns misteln planteras om till ett område inom parken som ligger utanför det område som påverkas av exploatering (se bilaga 1, avsnitt 2.2.2).

Tillämpliga bestämmelser

Verksamheter och åtgärder, som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken, och som kan

komma att väsentligt ändra naturmiljön, ska anmälas för samråd till Länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Alla i Sverige vilt levande fåglar samt ytterligare ett antal djur- och växtarter är fridlysta enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken och artskyddsförordningen.

Enligt 4 § artskyddsförordningen är det för bl.a. citronfläckad kärrtrollslända förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Förbudet gäller alla djurens levnadsstadier.

Enligt 8 § artskyddsförordningen är det för bl.a. mistel förbjudet att

1. plocka eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och
2. ta bort eller skada frön eller andra växtdelar.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för miljöbalken. Tillsynsmyndigheten får med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i miljöbalken ska följas.

Motivering till beslut

Länsstyrelsen bedömer att förbuden i artskyddsförordningen inte utlöses under förutsättning att åtgärderna, inklusive försiktighetsmått, utförs så som beskrivs i bilaga 1. Någon prövning för dispens från artskyddet aktualiseras därmed inte. För att säkerställa att påverkan på citronfläckad kärrtrollslända minimeras och att förbuden i artskyddsförordningen inte utlöses, förelägger Länsstyrelsen om att ombyggnaden ska utföras i huvudsak så som föreslås i samrådsunderlaget.

Åtgärderna ska utformas så att dammen även efter ombyggnaden erbjuder goda förutsättningar för citronfläckad kärrtrollslända att fortleva i området. En uppföljning av den nya dammiljöns funktion för trollsländan, inklusive förekomst av arten, ska göras när den nya dammiljön är väl etablerad.

I den artinventering som tillhör samrådsunderlaget redogörs för en bedömning avseende citronfläckad kärrtrollslända, att påverkan från

ombyggnad av dammen bör kunna ges dispens från 4 § artskydds-
förordningen. Länsstyrelsen bedömer dock att det inte visats att
alternativa lösningar saknas för att uppnå syftet med ombyggnaden av
dammen till skyfallsmagasin, och att dispens enligt 14 §
artskyddsförordningen under dessa förutsättningar inte kan medges.

Länsstyrelsen bedömer att den aktuella åtgärden för mistel enligt
rådande praxis är förenlig med fridlysningen för arten.

Upplysning

Länsstyrelsens prövning omfattar endast en bedömning av de aktuella
åtgärdernas förenlighet med artskyddsförordningen avseende
citronfläckad kärrtrollslända och mistel. Prövningen grundas på
bestämmelserna i 12 kap. 6 § miljöbalken om verksamheter och åtgärder
som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.

Beslutet kan överklagas

Beslutet kan överklagas till Mark- och miljödomstolen vid Nacka
tingsrätt enligt bilaga 2.

Beslutet har fattats av enhetschef Sara Sundin med miljöhandläggare
Mattias Jansson som föredragande.

*Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför
namnunderskrifter.*

Bilagor

1. Samrådsunderlag: Samråd 12:6 vid ändring av naturmiljö, Lilla
Frösunda park, Solna kommun. Golder/WSP 2021-12-09.
2. Hur man överklagar

Kopia till

Solna stad: kontakt@solna.se

SAMRÅD 12:6 VID ÄNDRING AV NATURMILJÖ

Lilla frösunda park, Solna kommun, Stockholms län

PROJEKTLEDARE

Golder Associates AB

P.O. Box 20127
104 60 Stockholm
Besök: Östgötagatan 12
116 25 Stockholm
Org nr: 556326-2418

FÖRFATTARE AV RAPPORTEN

WSP Environmental Sverige

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10-722 50 00
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
wsp.com

KONTAKTPERSONER

Petter Hedberg
073 – 261 91 32
Petter.Hedberg@wsp.com

Liam Martin
010 – 722 53 05
Liam.martin@wsp.com

UPPDRAGSNAMN
Samråd artskydd Frösunda

UPPDRAGSNUMMER
10326757

FÖRFATTARE
Liam Martin

DATUM
2021-09-21

ÄNDRINGSDATUM
2021-12-09

Granskad av
Petter Hedberg

INNEHÅLL

1	INLEDNING	3
1.1	OMRÅDESBESKRIVNING	3
1.2	ÅTGÄRD SOM SKALL UTFÖRAS	4
1.3	TIDIGARE UTREDNINGAR	7
2	RESULTAT OCH FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER	7
2.1	SKYDDSTATUS FÖR BERÖRDA ARTER	7
2.1.1	Citronfläckad kärrtrollslända (Leucorrhinia pectoralis)	7
2.1.2	Mistel (Viscum album)	7
2.2	FÖRSLAG PÅ SKYDDSÅTGÄRDER	8
2.2.1	Citronfläckad kärrtrollslända (Leucorrhinia pectoralis)	8
2.2.2	Mistel (Viscum album)	14
3	REFERENSER	14

1 INLEDNING

Skanska AB planerar att genomföra en ombyggnad av den befintliga dagvattendammen i Frösunda Park. Syftet med dammens och parkens ombyggnad är att förbättra området skyfallshantering genom att den centrala delen av Lilla Frösunda Park sänks vilket skapar ett skyfallsmagasin som minskar risken för människor vid extrema skyfall. Utbyggnaden är en del av det skyfallsprogram som ingår i detaljplanen för Lilla Frösunda. I samrådet för detaljplanen har Länsstyrelsen i Stockholms län i ett yttrande från Annsophie Edberg på Enheten för bostäder och fysisk planering daterat 2021-03-04 framfört att det finns ett behov att utföra en riktad artskyddsutredning på fridlysta och rödlistade arter då det påträffats Citronfläckad kärrtrollslända i dammen enligt Artportalen.

Golder Associates AB utförde inventeringar av groddjur, kärlväxter och trollsländor våren och sommaren 2021, vilket bekräftade förekomsten av den fridlysta arten citronfläckad kärrtrollslända i dammen. Under en kompletterande utredning av träd i området påträffades även mistel i en poppel.

WSP, Golder Associates AB, Skanska och Landskapslaget har utarbetat ett förslag för att kunna utföra utbyggnaden samtidigt som kontinuerlig ekologisk funktion i dammen upprätthålls för citronfläckad kärrtrollslända under hela utbyggnadstiden. Bedömningen är att detta förfarande medför att kravet på dispens i § 4 inte utlöses.

Anna Lundell på Länsstyrelsen i Stockholms län meddelade på telefon 2021-08-23 att rekommendationen var att genomföra ett 12:6 samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län där åtgärden som skall genomföras beskrivs, inklusive de skyddsåtgärder som planeras.

WSP Sverige AB & Golder AB har på uppdrag av Skanska Fastigheter Stockholm AB tagit fram ett bedömningsunderlag som stöd för samråd enligt 12 kap. 6 § i miljöbalken i denna rapport kallad 12:6-samråd, för två skyddade arter inom ett avgränsat område i Lilla Frösunda, Solna kommun. Syftet med 12:6 samrådet är att Skanska antingen får ett besked om att de föreslagna åtgärderna eller andra åtgärder som Länsstyrelsen meddelar är tillräckliga för att undvika att utlösa dispenskravet för de två skyddade arterna citronfläckad kärrtrollslända och mistel, alternativt att Länsstyrelsen meddelar att dispens från artskyddsförordningen krävs.

1.1 OMRÅDESBESKRIVNING

Det berörda utredningsområdet domineras av en intensivt klippt gräsmark med en dagvattendamm i mitten (Figur 1). Dammen får sitt vatten via ett dike som leder till dammen. Ytan av dammen uppgår till 130 m², och vattnet i dammen är brunfärgat med lågt vattenstånd. Vid tidigare platsbesök finns skräp noterat i dammen, bl.a. plast, bildäck och en kundvagn.

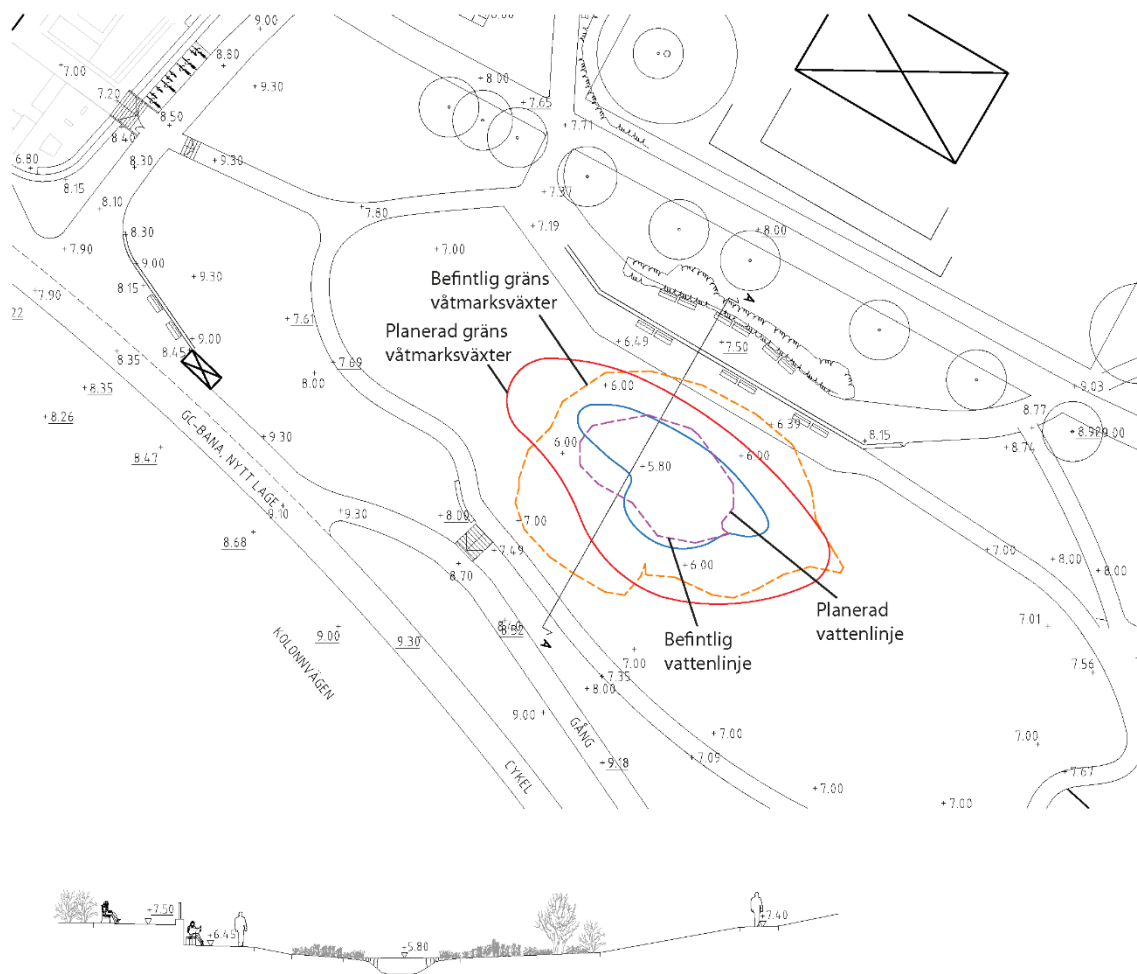
Mellan den klippta gräsmattan och dammen finns en övergångszon av våtmarksvegetation som är påverkad av växlande vattenstånd. Parken har flera träd och buskar. Stigar genomkorsar parken, och flertalet bänkar finns längs stigarna för besökare. Området närmast dammen utgörs av en gräsmatta och ett dike som leder dagvatten till dammen. Parken gränsar till bostadsbebyggelse och gator

Figur 1: Undersökningsområde med tillhörande dagvattendamm i Lilla Frösunda park. Ortofoto erhållet utav ESRI.

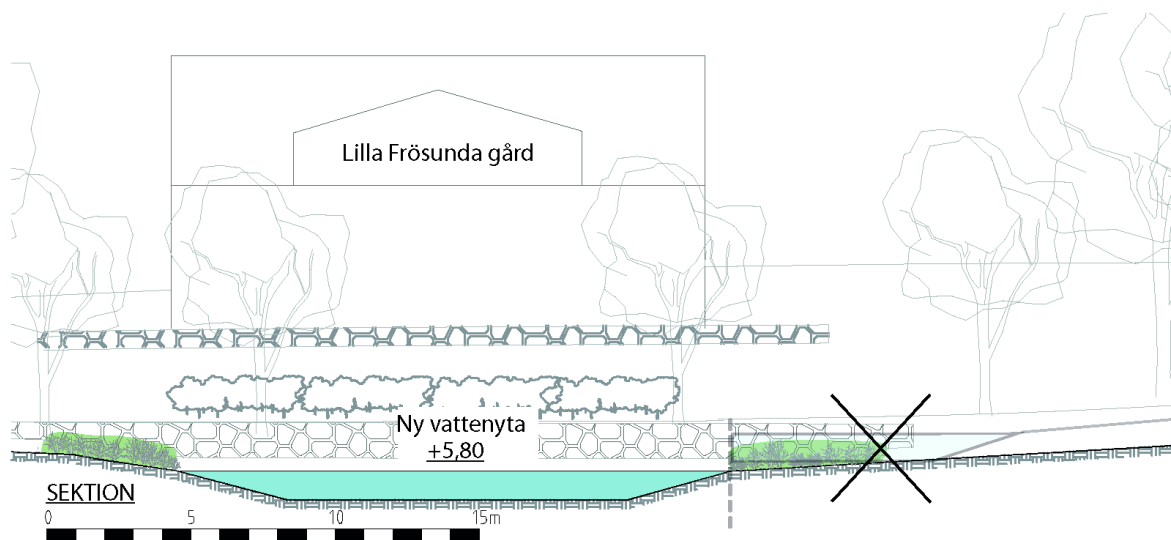
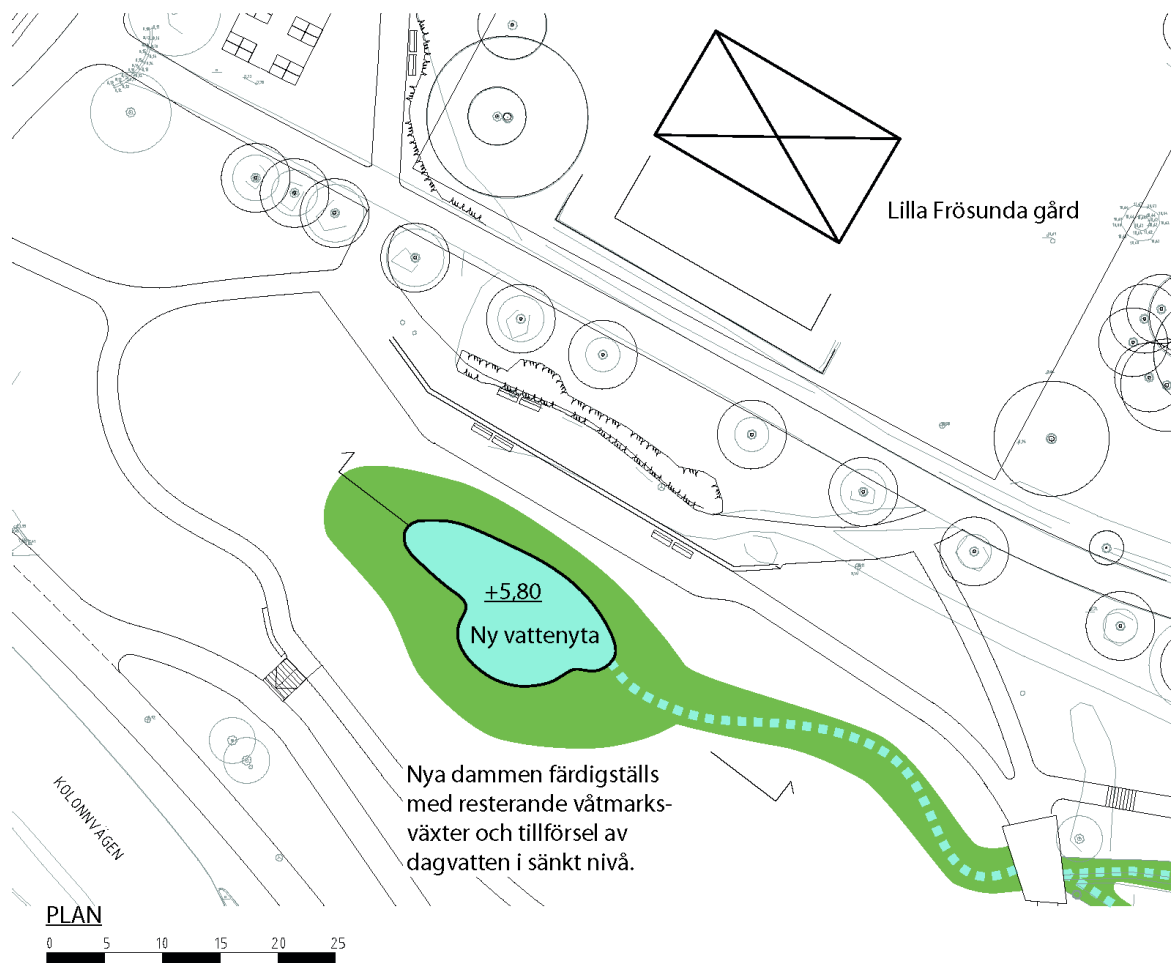
1.2 ÅTGÄRD SOM SKALL UTFÖRAS

Den nya dammen kommer att ha samma ytstorlek som den tidigare, men då dammens omformning är en del av att sänka den centrala delen av parken för att skapa det skyfallsmagasin i Lilla Frösunda park som beskrivs i Skyfallsutredningen, men en större vattenlagringskapacitet, genom att dammen fördjupas från dagens +7.10 till en nivå på +5.80 (Figur 2 & 3).

Sektion A-A
Dagvattendamm, Planerad Utformning

Figur 2: Utformningen av den nya dammen. Den lilafärgade första linjen inifrån visar befintlig gräns för vattenlinjen. Den blåfärgade andra linjen inifrån visar den nya dammens vattenlinje. Den orangefärgade tredje linjen inifrån visar gränsen för dagens zon av våtmarksvegetation. Den rödfärgade fjärde linjen inifrån (längst ytterst) visar gränsen för våtmarksvegetationen i dammen efter ombyggnaden.

Figur 3: Utformningen av den nya dammen med den sänkta vattennivån.

1.3 TIDIGARE UTREDNINGAR

Under våren och sommaren 2021 genomförde Golder Associates AB en fördjupad artutredning av de tre artgrupperna groddjur, kärlväxter samt trollsländor inom utredningsområdet, med syftet att utreda förekomsten av juridiskt skyddade arter samt rödlistade arter inom Lilla Frösunda Park. Resultatet av inventeringen visade att en juridiskt skyddad art förekommer i området, citronfläckad kärrtrollslända, genom att två revirhävdande hannar noterades. Arten är fridlyst genom § 4 och 5 i artskyddsförordningen, då den är upptagen i bilaga 2 i art- och habitatdirektivet. Arten påträffades friflygande över vattenytan, samt rastande på blad av bredkaveldun vid den övergångszon av våtmarksvegetation som ligger mellan dagvattendammen och den klippta gräsmattan (Golder 2021).

Under sommaren 2021 genomförde Skanska Fastigheter Stockholm AB även en kompletterande undersökning utav utredningsområdet i vilket det framkom att den juridiskt skyddade arten mistel förekommer inom området. Mistel är fridlyst genom § 8 i artskyddsförordningen. Artens förekomst inom utredningsområdet är begränsat till en poppel som utgör värdträd för arten.

2 RESULTAT OCH FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

2.1 SKYDDSTATUS FÖR BERÖRDA ARTER

2.1.1 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Citronfläckad kärrtrollslända har genom fridlysning av § 4 i artskyddsförordningen ett starkt skydd i svensk lagstiftning.

Fridlysning enligt § 4 i artskyddsförordningen medför att det är förbjudet att:

- 1) *Avsiktligt fånga eller döda djur,*
- 2) *Avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parrings-, övervintrings-, och flyttperioder,*
- 3) *Avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och*
- 4) *Skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.*

Förbudet gäller alla levnadsstadier av djuret

EU-domstolen har i mars 2021 i ett förhandsavgörande i de förenade målen C-473/19 samt C-474/19 meddelat att arter skyddade i bilaga 2 i Art- och habitatdirektivet är skyddade oavsett deras nuvarande bevarandestatus, samt att skyddet inkluderar fortplantningsområden, övervintringsplatser samt viloplats. Förtydligandet medför att dispens krävs även om arten har en gynsam bevarandestatus samt att skyddet gäller även om den planerade åtgärden inte försämrar artens bevarandestatus. Om påverkan på en individ av arten är oundviklig krävs dispens.

2.1.2 Mistel (*Viscum album*)

Mistel har genom fridlysning av § 8 i artskyddsförordningen ett relativt starkt skydd i svensk lagstiftning.

Fridlysning enligt § 8 i artskyddsförordningen medför att det är förbjudet att:

- 1) *plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och*
- 2) *ta bort eller skada frön eller andra delar.*

Förbudet gäller alla stadier i växternas biologiska cykel.

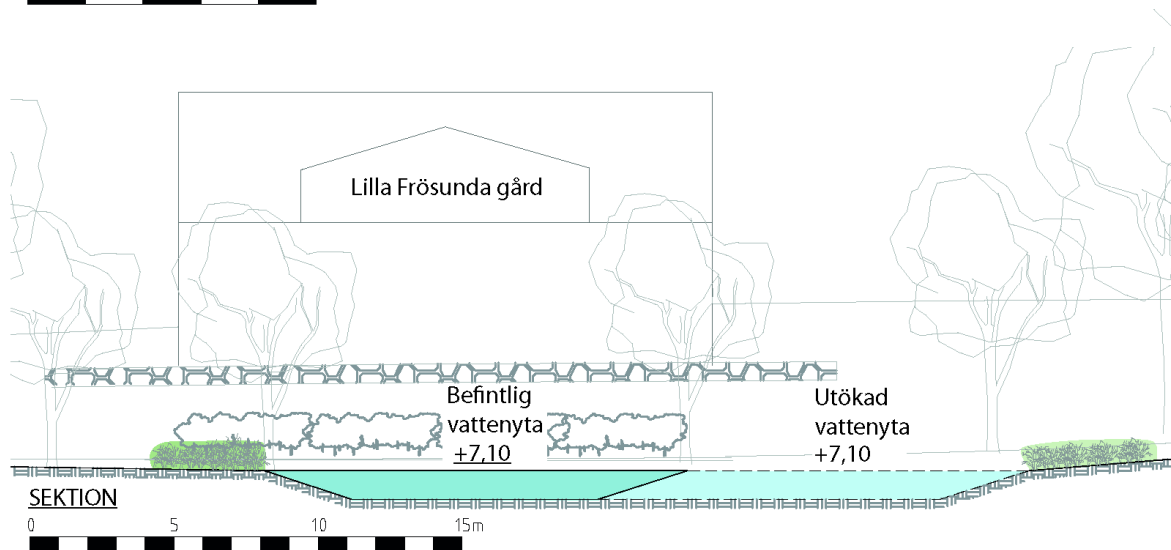
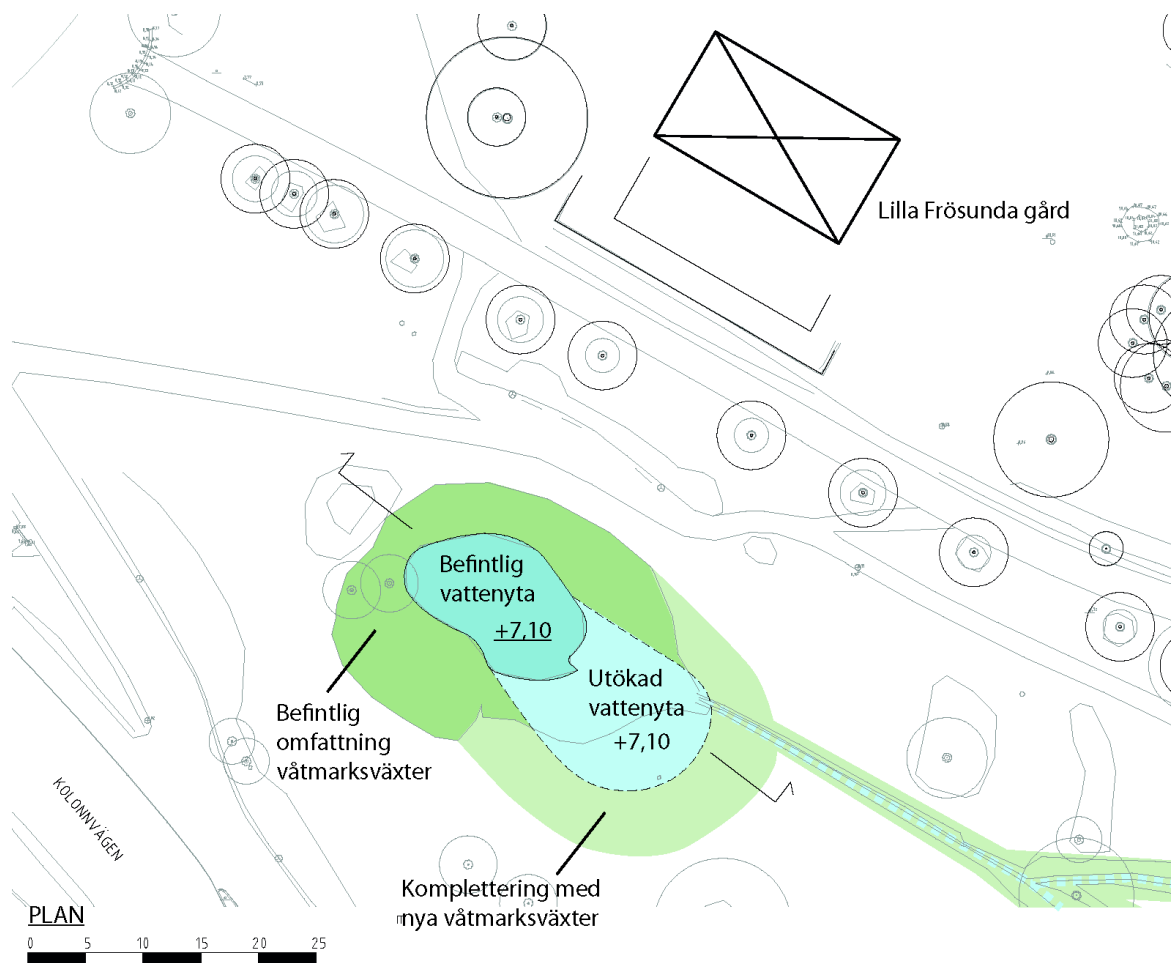
2.2 FÖRSLAG PÅ SKYDDSATGÄRDER

2.2.1 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

För att undvika att utlösa dispenskravet för citronfläckade kärrtrollslända inom utredningsområdet har Skanska Fastigheter Stockholm AB i samråd med Golder Associates AB, WSP samt Landskapslaget utarbetat ett förslag på skyddsåtgärder som bibehåller en kontinuerlig ekologisk funktion genom att säkerställa att dammen och strandvegetationen hela tiden finns kvar under utbyggnadsfasen, och att vattenytan avgränsas med spont vid sänkning av nivån i ena delen av dammen. Förslaget är uppbyggt i tre utbyggnadsetapper.

Etapp 1

Etapp 1 innebär att den befintliga dammen utökas med utgrävning mot öst och fördubblas i ytan jämfört med dagens storlek. Nivån på vattenytan hålls kvar vid dagens +7,10. Våtmarksväxter planteras runt den utökade strandkanten och det säkerställs att växter inte är kvar i den fria vattenytan i det området som skall avskärmas utan arten i Etapp 2. Tid ges för citronfläckad kärrtrollslända att etablera sig i den utökade delen av dammen. Den typ av våtmarksväxter med kraftiga blad som t.ex. bredkaveldun som är gynnsamma rastplatser för citronfläckad kärrtrollslända planteras vid den utökade strandlinjen (Figur 4). Rekommenderad tid för utförande är vinter eller tidig vår (januari-mars) år 1.

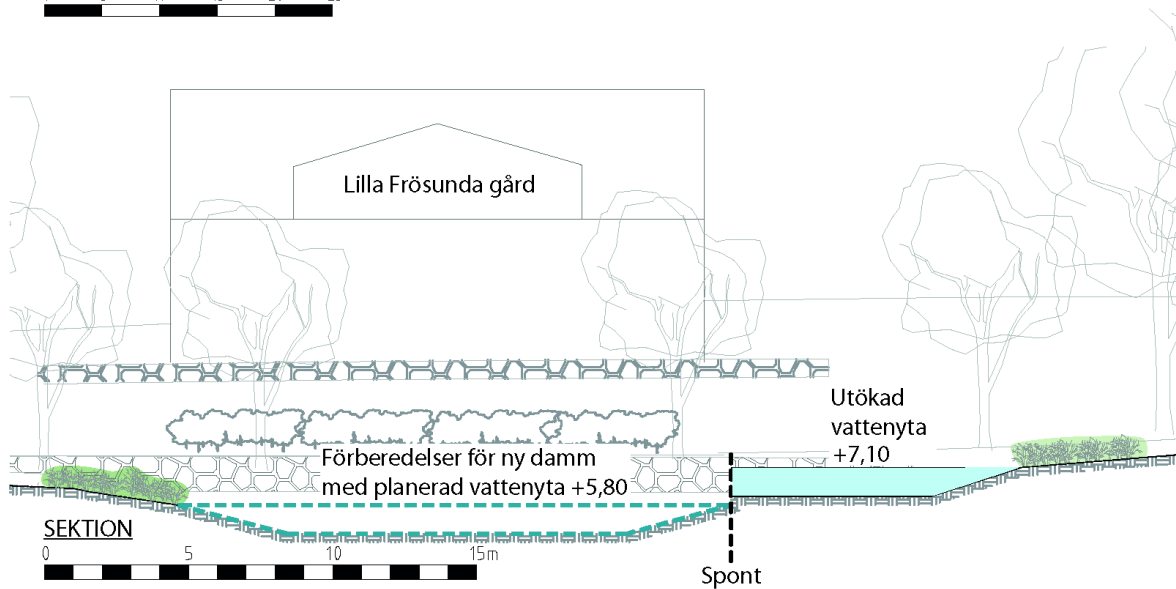
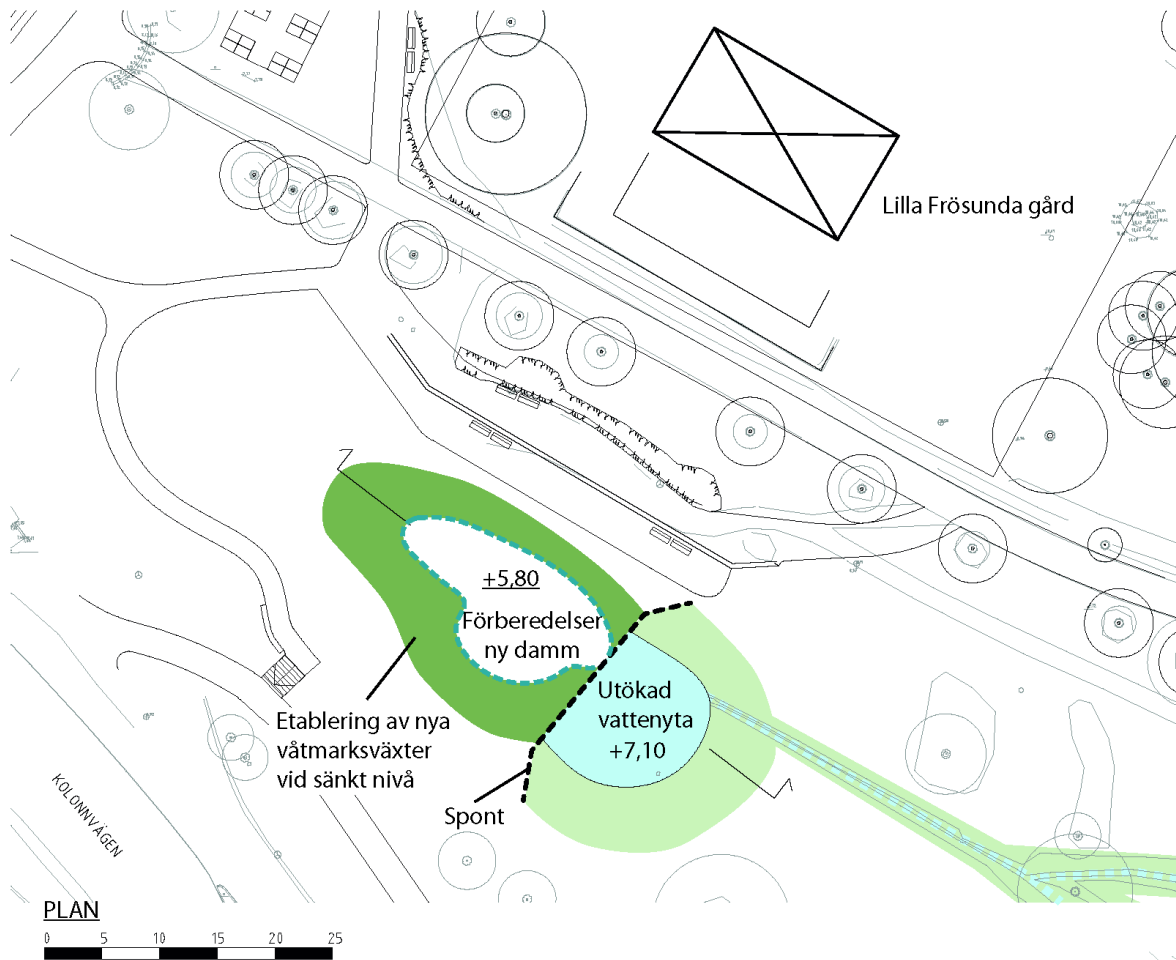

Figur 4: Utbyggnaden av dagvattendammen i etapp 1.

Etapp 2

Etapp 2 är den mest kritiska fasen, och genomförs genom att 2 personer försiktigt drar ett långt insekts nät emellan sig från dammens ena ände till den ände som samtliga nymfer av arten skall vara i. Vattenytan avskärmas därefter med ett liknande nät som sätts fast i botten för att hindra nymferna för att gå över i den andra delen av dammen innan spontningen som avskärmar dammen hunnit genomföras. Eftersök genom håvning och eDNA prov görs för att säkerställa att arten finns i det avskärmade skyddade området där även all vegetation den behöver finns. När arten bekräftat finnas där tas vattnet bort väster om sponten som vid det här laget tömts på nymfer av arten samt gynnsam vegetation och den nya dammen förbereds vid en sänkt nivå tillsammans med resten av parkanläggningens västra delar. Den nya dammen fylls sedan med vatten. Våtmarksväxter etableras runt om dammen och arten ges tid att etablera sig i den nya, sänkta delen av dammen (figur 5).

Rekommenderad tid för utförande är våren år 1 (april-maj) förutsatt att arten bekräftats inom det område som avskärmas för den. Alternativ tid för utförande är hösten år 1, men detta medför då att Etapp 3 måste flyttas till hösten år 2 för att vår och sommar år 2 skall hinna passera då arten kan sprida sig mer.

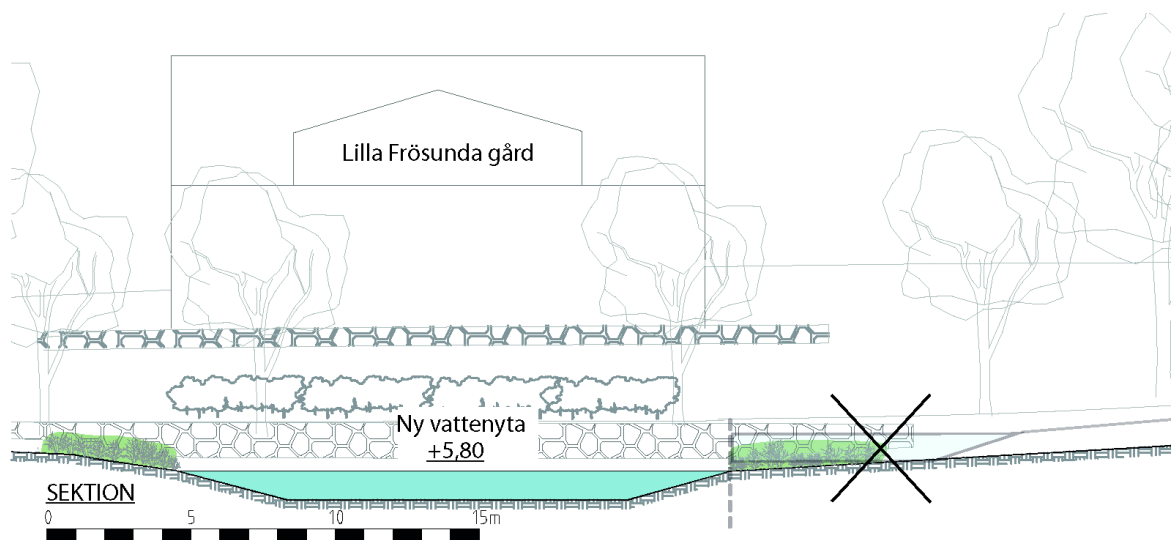
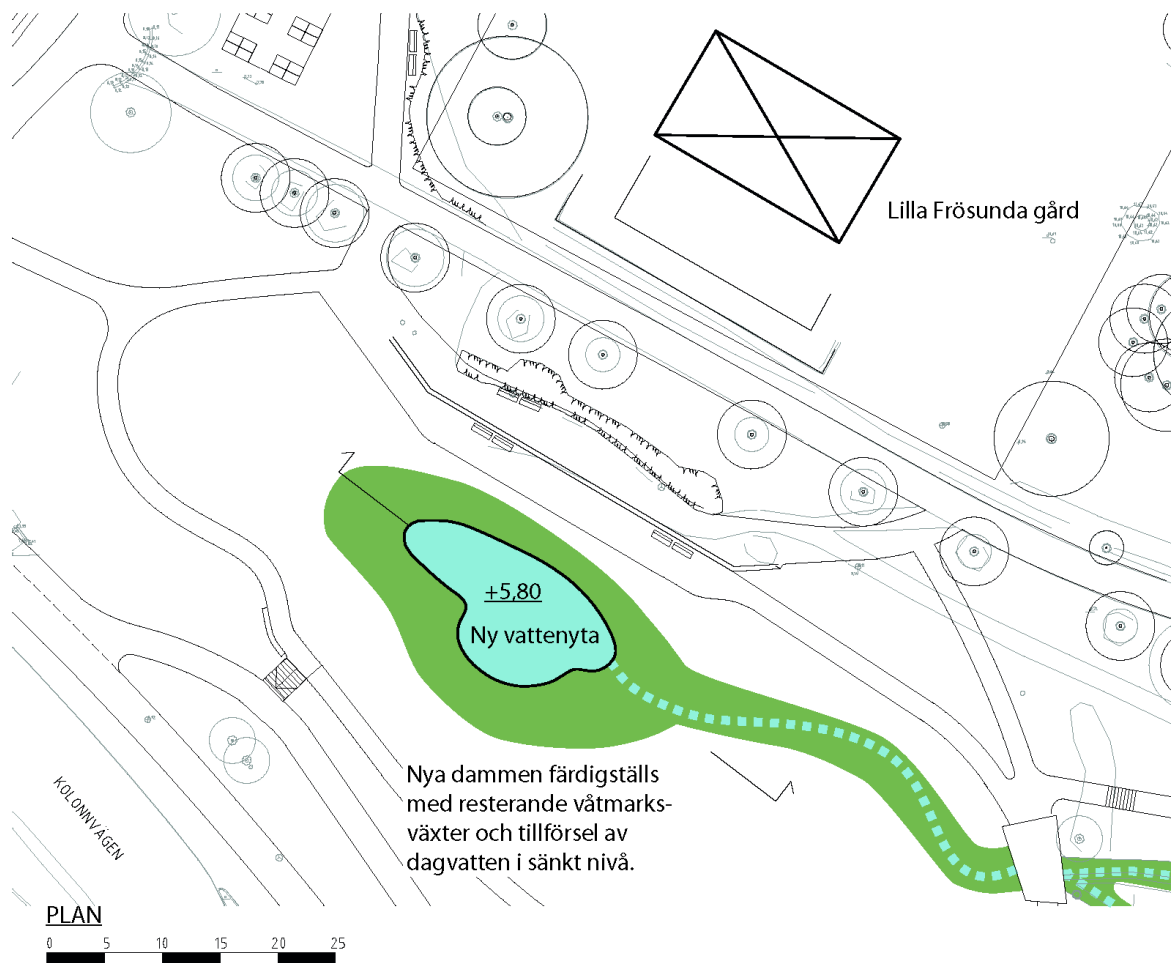
Figur 5: Utbyggnaden av dammen i etapp 2.

Etapp 3

Etapp 3 är den sista etappen och inleds efter att det säkerställts att arten etablerat sig i den utökade dammen. Sponten tas bort, så att dammens östra strandkant kan anläggas vid den slutliga nivån på + 5,80 m. I samma skede flyttas våtmarksväxterna som tidigare omgivit den gamla dammen till den nya dammen i sänkt nivå. Tillförsel av dagvatten till den nya dammen anordnas likt idag i vattendrag som också planteras med våtmarksväxter (Figur 6).

Rekommenderad tid för utförande är hösten år 1 förutsatt att Etapp 2 kunnat genomföras våren år 1. Om Etapp 2 behövs flyttas till hösten år 2, flyttas Etapp 3 till hösten år 2.

Under den sommar som följer efter Etapp 3 genomförs eftersök av arten i den nya dammen genom sökning längs strandkanten av adulta individer sommartid, samt genom vattenprov av eDNA.

Figur 6: Utbyggnad av etapp 3.

Det förslag för utbyggnad i tre faser med kontroller som används säkerställer att artens damm och strandvegetation aldrig försvinner. Utbyggnaden sker i steg med kontroller som säkerställer att nästa steg inte genomförs innan arten bekräftats ha följt med i föregående steg.

2.2.2 Mistel (*Viscum album*)

För att undvika att utlösa dispenskravet för mistel inom utredningsområdet har Skanska Fastigheter Stockholm AB i samråd med Golder Associates AB tagit fram ett förslag på skyddsåtgärder för att minimera påverkan på arten. Förslaget innebär att poppeln med misteln planteras om till ett område inom parken som ligger utanför det område som påverkas av exploateringen.

3 REFERENSER

Golder Associates AB. 2021. *Fördjupad artinventering av groddjur, kärlväxter samt trollsländor i Lilla Frösunda park i Solna kommun.*

Länsstyrelserna. 2020. *Handläggarstöd för ärenden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.* Rapport 2020:1, Miljösamverkan Sverige.

Svensk författningssamling 2007:845. Artskyddsförordning. Miljö- och energidepartementet.

C-473/19 Föreningen skydda skogen mot Länsstyrelsen i Västra Götalands län

C-474/19 Naturskyddsföreningen i Härryda och Göteborgs Ornitologiska Förening

Hur man överklagar hos Mark- och miljödomstolen

Var ska beslutet överklagas

Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas till **Mark- och miljödomstolen**.

Hur man utformar sitt överklagande m.m.

I skrivelsen ska du

- tala om vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret)
- redogöra för hur du anser att beslutet ska ändras.

Du bör också redogöra för varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Du kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt dig.

Behöver du veta mer om hur du ska gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.

Övriga handlingar

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din ståndpunkt, så bör du skicka med det.

Var inlämnas överklagandet

Din skrivelse ska inlämnas/skickas **till Länsstyrelsen** via e-post eller postadress och inte till Mark- och miljödomstolen.

Tid för överklagande

Länsstyrelsen måste ha fått din skrivelse **inom tre veckor** från den dag **du fick del av beslutet**, annars kan ditt överklagande inte tas upp.